Arantzazu: nor/zer... non

Historia baterako materialak (I)

Albitzu, Argiñao, Zalbide

Isaak Atutxa-Kaudalategi Etxebarria

Kalti edizio lanak

sarrera.indd 1 29/06/2017 10:48:47

© Isaak Atutxa-Kaudalategi Etxebarria
652726906 - atutxa1962@gmail.com
© Kalti Edizio Lanak

ISBN: 978-84-671-9151-4
Lege gordailua: BI-1102-2017

Printed in EU.

Arantzazu / Artea, 2017ko uztaila

Copyright-aren jabeek baimena ematen dute nahi duenak eta nahi duen formatuan liburu honen edukia zabal dezan, eta iturria aipatzea eskertuko lukete

Kalti-*ko Gizon On bati;*
bidaide izan duen ezkutari leialari

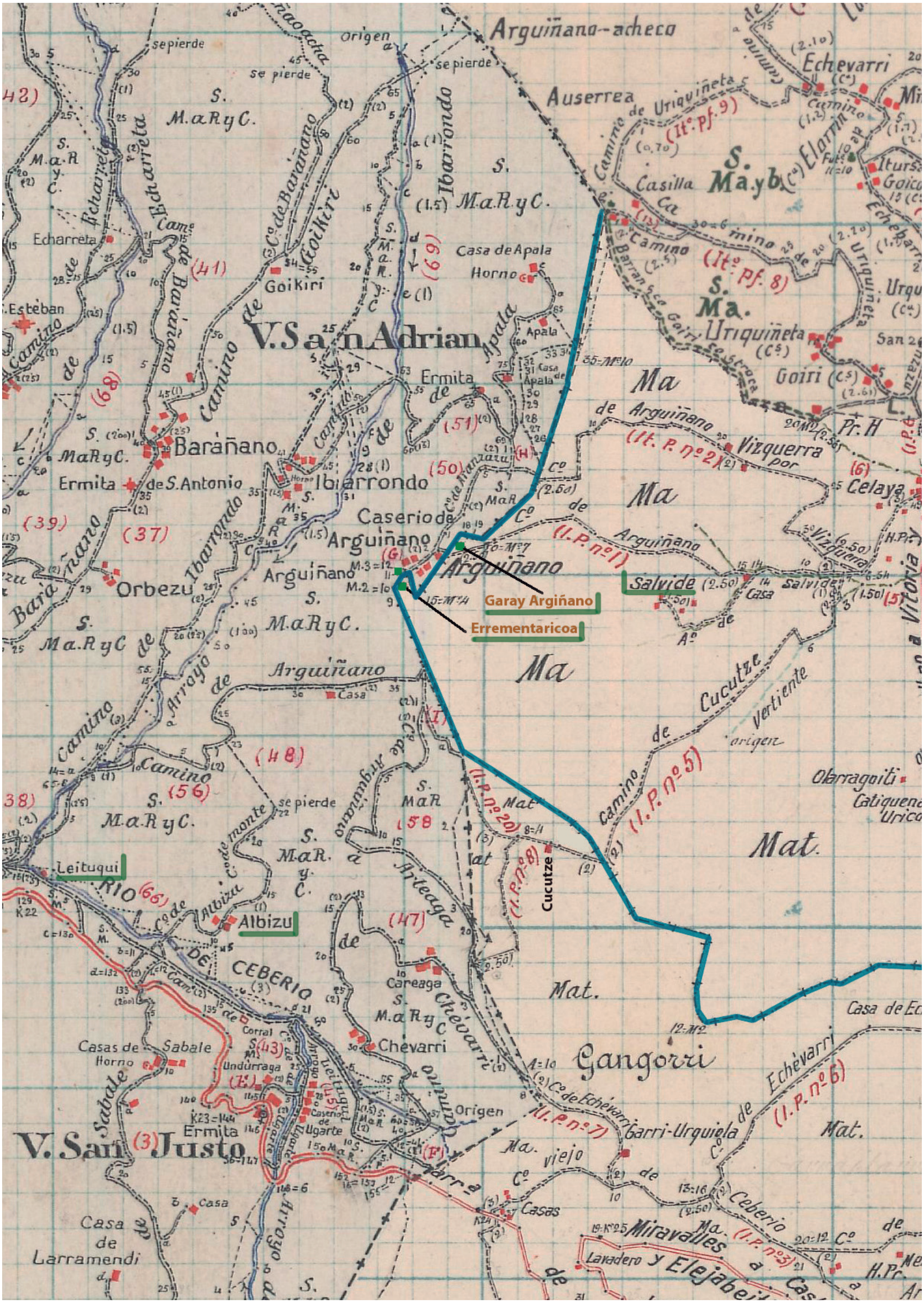

sarrera.indd 5 29/06/2017 10:48:49

Landakaokarabia basoa
Apalagaburueta basoa
Mikelandieta basoa
Urikinetako iturria
Urikiñeta basoa
Apalagagoikoa baserria
Ibarrondoerrekea
Galtzarre basoa
Aspuru baserria
Artaerreka
Apalaga auzoa
Apalagabekoa baserria
Gaztañetagoiena basoa
San Adrian Martiria ermita
Zearretaburu mendi-adarra
Bizkarra baserria
Zeberio udalerria
Errekal
Ollakorbe basoa
Argiñao auzoa
Bastegi basoa
Etxebarri baserria
Etxenagusia baserria
Andikoetxena baserriak
Otzeringoa baserria
Bekoetxe baserria
Zalbide auzoa
Zalbideondo basoa
Bekoetxeko errekea
Kurtzegana
Bellakin basoa
Larrabarren baserria
Arantzazu udalerria
Solobarri basoa
Kukutza tontorra
Urtalde tontorra
Kukutza baserria
Artea-Castelu-Elexabeitia udalerria

“ARANTZAZU Nor/zer… non” izendatu dugun egitasmoak 1996an argitaratutako *Arantzazu, zaharra orainaldi* liburuarekin martxan jarri genuen Arantzazuko historia baten aurkezpenaren jarraipena izan nahi du.

Orduko hartan, XX. mendearen berri ematen genuen, 1900 ingurutik argitalpenaren datara arteko etxe eta pertsonak aurkeztuz; oraingo honetan, historian atzera egin eta, aurkitu ditugun testu eta herriari buruzko daturik zaharrenetatik hasita, XX. menderainoko jauzia egin nahi izan dugu; beti ere, historia hau osatzen duten gizon eta etxeak oinarri harturik.

Arakatu beharreko hainbat iturritan edan behar izan dugu:

- Bizkaiko historia kontatzen duten idazle klasikoen artean, Coscojales, Iturriza, Labayru, etab.
- Bizkaiko Foru Aldundiko Artxibo Historikoa, Bilbon kokatua eta han eta hemen sakabanatuak izan diren agiriak biltzen dituena.
- Derion kokatua den Bizkaiko Eleiz Agiritegia edo Artxiboa.
- Arantzazuko Udaleko bertako datuak.
- Bizkaiko Artxibo Historiko Probintziala, hau ere Bilbon kokatua.
- Jabego Erregistroa, lehen Durangon eta gaur Zornotzan dagoena, batetik; Bilbo-4 deritzona, bestetik.
- Herria bera: auzokideak.

Arantzazu ez da, ikerketa baten ikuspuntutik, herri handiegia, baina hainbat eta hainbat dokumenturekin egin dugu topo, eta, ikerketa egituratuago eta argiago baten mesedetan, herria lau alde desberdinetan zatitu dugu: *Arantzazugoiti, Zelaia, Olarra* eta *Zalbide*. Aurkezten dizuegun honek, hain zuzen, *Zalbide* deitu duguna du aztergai.

Zalbide alde honek *Albitzu, Argiñao* eta *Zalbide* auzoak biltzen ditu, eta lan prozedura honakoa dugu: hiru auzoen aurkezpen labur baten ostetik, auzootako baserrietxeak hartu ditugu ardatz; euren aurkezpena egiten dugu, jarraian bakoitzak (izan) duen lur, baso etabarrak lerrokatzeko. Jarraian, dagokion baserri zein pertsonen albiste historikoa damagu, familien genealogia bat zertzelatuz bukatzeko.

Azkenik, lan honek toponimiarekiko murgilketatxoa ere izan nahi duela aitortu behar dizuegu; horrela, baserri eta hauei dagozkion/zegozkion lurren aurkezpenean, agertzen zaigun izen bakoitzaren esanahiaren azalpen bat ematen saiatu gara, lan horrek dakartzan eragozpenak eragozpen.

sarrera.indd 7 29/06/2017 10:49:07

sarrera.indd 8 29/06/2017 10:49:07

DJE-A: Durangoko Jabego Erregistroa-Arantzazu (finka zenbakia, inskripzioa)

Finka bakoitzari buruzkoak Erregistroan dagokion zenbaki eta inskripzioaz identifikatuko dugu (Honela *DJE-A 30, 2* = Durangoko Jabego Erregistroa, Arantzazu, 30. finka, bigarren inskripzioa).

BJE-Z: Bilboko Jabego Erregistroa-Zeberio (finka zenbakia, inskripzioa)

BFAH: Bizkaiko Foru Agiritegi Historikoa

Agiri bakoitza bere katalogo-zenbakiaz identifikatuko dugu. Lan honetan kontsultatutako agiriak:

AJ01322/051 Interrogatorio 1857
AJ01329/004 Comisión arreglo parroquias
AJ01426/032 Errementeria Argiñao
ARAN_JUZ_0003/007 Zalbideerdikoa
ARAN_JUZ_0003/010 Zalbidebekoa
ARAN_JUZ_0003/011 Zalbidebekoa
ARAN_JUZ_0006/013 Zalbidebarrenengoa
CENSO POLICÍA_1825
GORTAZAR 2442/003 Garai Argiñao
JCR0031/027 Vildosola_Arandoy
JCR0300/028 Garai Argiñao
JCR0322/004 Zalbidebarrenengoa
JCR0387/003 Bizkarburu eta Kukutzalde
JCR0772/019 Andikoetxea Zalbide, Zalbidegoikoa
JCR0961/007 Zalbideerdikoa
JCR1015/009 Zalbideerdikoa
JCR1029/013 Albitzugoikoa
JCR1314/018 Errementeria Argiñao
JCR1469/008 Garai Argiñao
JCR1754/007 Zalbidegoikoa
JCR1817/001 Zalbidebekoa
JCR3213/003 Zalbidebarrenengoa
JCR3234/008 Zalbidegoikoa
JCR3633/001 Albitzugoikoa
MONTES_REG1_LEG2 Basoen bisita
PROPIOSYARB_REG2 Propios y Arbitrios

BEHA: Bizkaiko Elizaren Histori Artxiboa

BEHA Jaiotzak *(BEHA-ja)*
BEHA ezkontzak *(BEHA-ez)*
BEHA heriotzak *(BEHA-he)*

BPAH: Bizkaiko Probintzia-Artxibo Historikoa

- BPAH. Notarial, 2802. Tomas Alboniga-Yurre, 1755-61

- BPAH. Notarial, 2807/1. Tomas Alboniga-Yurre, 1771
- BPAH. Notarial, 2807/2. Tomas Alboniga-Yurre, 1772
- BPAH. Notarial, 310. Juan Hormaondo-Durango, 1784
- BPAH. Notarial, 1041. Marcos Echeandia-Yurre, 1850
- BPAH. Notarial, 1065. Tomas Amesarri-Yurre, 1852
- BPAH. Notarial, 1065. Tomas Amesarri-Yurre, 1853
- BPAH. Notarial, 6853-1. Benito Santos Garay Artabe-Yurre, 1871
- BPAH. Notarial, 6854-1. Benito Santos Garay Artabe, 1872
- BPAH. Notarial, 7046-1. Benito Santos GAray Artabe, 1885

ZUA: Zeberioko Udal Artxiboa

21. Karpeta. 1678. Eskribaua: Juan de Urquiza. 25-26. folioak
21. Karpeta. 1678. Eskribaua: Juan de Urquiza. 27-28. folioak
21. Karpeta. 1678. Eskribaua: Juan de Urquiza. 29-30. Folioak
37. Karpeta. 1738. Eskribaua: Juan Ignacio del Río Barañano.
37. Karpeta. 1739. Eskribaua: Juan Ignacio del Río Barañano.
42. Karpeta. 1752. Eskribaua: Juan Ignacio del Río Barañano. 61-64. Folioak
49. Karpeta. 1767. Eskribaua: Pedro del Río Barañano. 139-142
49. Karpeta. 1768. Eskribaua: Pedro del Río Barañano. 61-64. Ekainak 21
87. Karpeta. 1808. Eskribaua: Pedro Donato Ibarreta.
87. Karpeta. 1810. Eskribaua: Pedro Donato Ibarreta.
87. Karpeta. 1811. Eskribaua: Pedro Donato Ibarreta.

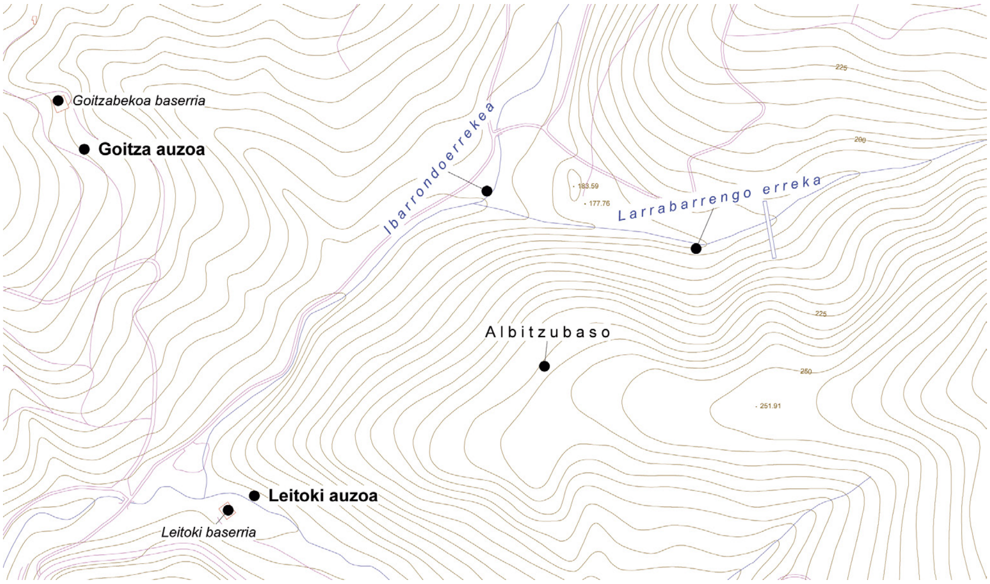

sarrera.indd 10 29/06/2017 10:49:12

Aurkigarria

Albitzu 001

Albitzubekoa 006
Lurrak 006
Albiste historikoa 008
Genealogia 014

Albitzugoikoa 017
Lurrak 017
Albiste historikoa 018
Genealogia 025

Leitoki 026
Lurrak 026
Albiste historikoa 027
Genealogia 028

Argiñao 029

Andikoetxeatarrenak 033
Argiñao Andikoetxea 033
Lurrak 034
Etxetxikerra 034
Lurrak 035
Etxebarri Argiñao Andikoetxea 036
Lurrak 037
Apalagabekoa 040
Lurrak 040
Garaitikoak 043
Lurrak 044
Andikoetxeatarrak. Albiste historikoa 055
Genealogia 064

Errementeria 069
Lurrak 070
Albiste historikoa 079
Genealogia 084

Etxebarriatarrak 086
Etxebarria Argiñao 086
Lurrak 086

Apalagagoikoa 089
Etxebarriatarrak. Albiste historikoa 090
Genealogia 096

Garai Argiñao 099
Historia. Lehen etapa 100
Lurrak 111
Historia. Bigarren etapa 119
Historia. Hirugarren etapa 123
Genealogia 125

Otzerin / Artaraztarrak 126
Otzeringoa 126
Lurrak 127
Apalagaerdikoa / Azpuru 130
Lurrak 131
Otzerin/Artaraztarrak. Albiste historikoa 132
Genealogia 139

San Adrian 143

Kukutzaldea 146

Kukutza 146
Kukutzalde 146
Kukutzamendi 147

Zalbide 149
Andikoetxea 151
Albiste historikoa 152

Zalbidebarrenengoa 154
Lurrak 155
Solatxitarrak. Albiste historikoa 160

Zalbidebekoa 169
Lurrak 170
Albiste historikoa 174
Genealogia 180

Zalbideerdikoa 182
Lurrak 183
Albiste historikoa 184
Genealogia 192

Zalbidegoitia 193
Lurrak 193
Albiste historikoa 195
Genealogia 214

Zalbidealde 216

Basobizkarra 216
Bekoetxeondo 216
Bekoetxeondoa 216
Letonabaso 217
Zalbide 217
Zalbidea 218
Zalbidealde 218
Zalbidealde 219
Zalbideondo 219
Zalbideondo 220

Toponimia 221

Zerrendak 188
Egungo Katastro partzelak eta izenak 222
Toponimia historikoa 227

Mapak 234

Bibliografia 237

Eranskinak 240